

Meyer Levin

MUNTELE DE ȦUR

Minunate povestiri hasidice despre rabinul Israel,
Baal Shem Tov, și despre strănepotul său, rabinul
Nachman, recuperate de Meyer Levin din surse
ebraice, yiddish și germane

Traducere din limba engleză:

MONICA MEDELEANU

și

ANCA IRINA IONESCU

EDITURA HERALD
București

CUPRINS

CUVÂNT-ÎNAINTE	9
----------------	---

PARTEA I

POVESTIRI HASIDICE DESPRE RABINUL ISRAEL, BAAL SHEM TOV (Maestrul Numelui cel Bun)

ÎNAINTE DE A SE FI NĂSCUT	21
ISRAEL ȘI VRĂJMAȘUL	27
CARTEA MISTERELOR I	33
CĂSĂTORIA CEA TAINICĂ	41
MIREASA DIN MORMÂNT	55
RABINUL ISRAEL ȘI VRĂJITORUL	65
DOUĂ SUFLETE	75
OILE NEMIȘCATE	87
DANSATORII NEBUNI	89
RABINUL ISRAEL ȘI CALUL	91
COPACUL ÎN FLĂCĂRI	95
DUHUL APEI	97
BOGATUL	103
ÎNCERCAREA RABINULUI GERSHON	109
FIICA RABINULUI ISRAEL	113
RUGĂCIUNEA	115
A RÂS DE TREI ORI	117
ARDEREA TOREI	125
CÂNTUL BĂIATULUI	131
PRIBEAG ÎN RAI	135
PROFEȚIA DE ANUL NOU	137
FALSUL MESIA	143
PĂMÂNTUL SFÂNT	149
TORA SA	157
DUPĂ MOARTE	159
CARTEA MISTERELOR II	169

PARTEA A II-A

POVESTIRI HASIDICE DESPRE RABINUL NACHMAN DIN BRAȚLAV,
STRĂNEPOTUL LUI BAAL SHEM TOV

DINASTIA	175
PRINȚESA PIERDUTĂ	183
LOGODNA RUPTĂ	191
SCHILODUL	205
TAURUL ȘI BERBECUL	217
PRINȚUL	227
PĂIANJENUL ȘI MUSCA	235
FIUL DE RABIN	243
ISTEȚUL ȘI NAIVUL	251
FIUL REGELUI ȘI FIUL SLUJITORULUI	271
VÂNTUL CARE A RĂSTURNAT LUMEA PE DOS	287
CEI ȘAPTE CERȘETORI	309

CUVÂNT-ÎNĂINTE

Cu două sute de ani în urmă*, într-o colibă îndepărtată din Munții Carpați, a trăit un făcător de minuni cunoscut drept rabinul Israel. Unii spun că nici nu a existat vreodată; la fel s-a spus și despre regele Arthur și despre Iisus Hristos, însă legendele lor s-au păstrat până în ziua de azi. Unii spun că Israel nu a fost niciodată rabin, ci mai degrabă un țăran neinstruit care și-a arogat de unul singur autoritatea. Se spune că, încă de când era copil, a părăsit școala din sat ca să fugă în pădure, unde a învățat graiul animalelor și pe cel al păsărilor, al copacilor, pietrelor și al florilor.

La maturitate, știa toate secretele Cabalei; a refuzat însă să ducă viața sufocantă a cărturarului de sinagogă, a întors spatele cerțurilor rabinice și disputelor cu privire la problemele de amănunt ale legii și s-a retras în munți, unde și-a câștigat traiul producând var și umblând singur, uneori timp de mai multe zile, absorbit în cugetările sale ciudate.

Israel a coborât din munți în Medzibuz, pentru a-i învăța pe oameni să trăiască cu bucurie nemăsurată, căci bucuria din fiecare lucru viu, spunea el, este forma cea mai înaltă de venerare. Pădurile sunt sfinte, la fel și câmpiile, fiecare piatră și fiecare fir de iarbă conțin o scânteie din Sufletul cel viu; fiecare act al vieții – respirația, mâncatul, mersul – trebuie îndeplinit cu ardoare, bucurie și extaz, căci fiecare dintre ele vorbește despre Dumnezeu.

Învățații care își petrecuseră tinerețea searbădă aplecați asupra volumelor Legii și-au ridicat capetele și, pentru prima oară, au văzut cerul; el i-a scos din sinagoga întunecoasă și i-a dus în câmpiile deschise, căci și acolo – le-a spus el – îi va auzi Dumnezeu.

* Această carte a fost publicată pentru prima dată în anul 1932. (*N. red.*)

El nu a încălcat tradiția, ci a extins-o. A respectat fiecare punct al Legii și s-a închinat în casa de rugăciune, dar a reafirmat că adevărul divin se pierde în ritualul tuturor religiilor. A spus că dorința inimii de a adora este mai prețioasă decât forma sau locul adorării.

În jurul său s-au adunat mulți discipoli. Curând, a început să se amplifice legenda despre faptele minunate și învățăturile rabinului Israel, iar apoi a fost numit „Baal Shem Tov”, care înseamnă Maestrul Numelui Minunat. Prin Numele acela, el a avut puterea să săvârșească fapte miraculoase. A mers de la un capăt la altul al pământului într-o singură noapte. A învins mistreții sălbatici pe care vrăjitorii îi asmuțiseră împotriva lui; a străpuns aripile de fier, venite din cer, care învăluiseră pământul; a întors mireasa decedată din mormânt.

Timp de o mie de ani geniul popular iudaic nu mai crease nicio legendă nouă. Dar acum geniul care făurise neîntrecutele povești ale Bibliei și parabolele neprețuite din Talmud s-a întors la sursele sale naturale și a început deodată să țeasă pânza minunată a legendei lui Baal Shem Tov.

El a stat în piață, spunându-și fabulele oamenilor captivați care se strâneau în jurul său, în timp ce rabinul orașului predica într-o sinagogă goală. Uneori, de Sabat, discipolii săi repetau în căsuțele lor ciudatele fabule cu tâlc pe care el le rostise și istorisneau povești despre faptele minunate pe care le săvârșise. La Medzibuz veneau tot felul de pelerini și duceau cu ei acasă poveștile lui Baal Shem Tov. Curând, discipolii săi se adunaseră cu sutele și au început să fie cunoscuți drept *chasidim*. Cuvântul *chasid* înseamnă „pietate intensă”, „ardoare”, „fervoare”, „extaz”.

În ciuda opoziției multor rabini de seamă, care l-au acuzat de ignoranță, de vrăjitorie și de încălcarea Sabatului, numărul discipolilor lui Israel a crescut, căci învățătura sa avea o simplitate frumoasă care mergea direct la inimile oamenilor obișnuiți. Tainele și plăcerile raiului nu mai erau rezervate doar învățaților care își

puteau petrece toate zilele și nopțile în sălile de studiu; sacagiul și cel care mâna catării se puteau aduna în jurul mesei lungi din coliba maestrului și puteau lua parte la discuție.

După mai multe generații, *chasidim* constituiau jumătate dintre evreii din Europa de est. Erau conduși de [liderii lor spirituali] (*tzadikim*), înălțați la rang de sfinți și la care veneau pentru a lua decizii în toate situațiile vieții lor. Dacă un negustor din Brod nu putea să se hotărască dacă să meargă sau nu la Lemberg să cumpere bunuri, își întreba *tzadik*-ul; dacă o gospodină nu știa dacă un ou este sau nu pur, își întreba *tzadik*-ul; dacă un tată nu știa dacă cineva este sau nu potrivit pentru fiica sa, își întreba *tzadik*-ul. Puterea *tzadik*-ului se transmitea în familia sa, așa încât, curând, s-au stabilit adevărate dinastii de rabini hasidici.

De asemenea, curând, a sosit declinul mișcării, căci mulți dintre *tzadikim* de mai târziu au profitat de puterea lor, trăind în fast și în lux și chiar vânzând onoarea de a sta lângă ei la masă. Sensul adepților *chasidim* s-a pierdut; plăcerea a luat locul bucuriei, iar orgia a înlocuit extazul.

Există încă sute de mii de *chasidim*, mulți dintre ei fideli sensului original al credinței lor, iar printre ei pot fi găsiți și *tzadikim* adevărați.

Ultimul care a ajuns la înălțimea lui Baal Shem Tov a fost strănepotul său, rabinul Nachman din Breslau. În el se împlinește și se desăvârșește legenda hasidică.

Literatura populară are două surse. Poveștile se pot dezvolta imperceptibil pe măsură ce trec de la un om la altul, fiecare povestitor adăugând propriile cuvinte, până când imaginea este completă; sau pot aparține în întregime unuia singur, care este atât de pătruns de spiritul poporului său, încât vorbește cu vocea întregului popor. Legenda hasidică se trage din ambele surse.

Legendele despre Baal Shem Tov nu au un singur autor. Ele sunt alcătuite parțial din spusele lui Baal Shem Tov, parțial de către povestitori care au mers din oraș în oraș, repetând poveștile;

una dintre legende se referă la ceea ce i s-a întâmplat unui astfel de povestitor. Mai târziu, poveștile au fost așternute în scris și au circulat până în ziua de astăzi prin intermediul a sute de broșuri tipărite în toate orașele din Polonia și Rusia. Multe generații de copii evrei nu au avut „O mie și una de nopți”, ci doar aceste povești hasidice, ale căror aventuri strălucitoare le-au absorbit în timp ce părinții lor discutau înțelesurile profunde din ele. În cele din urmă, învățații, filozofii și oamenii de litere au descoperit aceste legende și maeștri ca Israel Zangwill, Sholom Asch, S. Ansky și poetul-filozof Martin Buber s-au folosit de ele.

A doua parte a legendei hasidice este alcătuită din povestirile unui singur autor: rabinul Nachman. Autorul individual vorbește în numele poporului și avem în față o culegere de presupuse basme, la fel de lucide și de pline de semnificații ca și parabolele lui Hristos. La masa din ajunul Sabatului sau în călătoriile lungi cu căruța prin provinciile din Galiția, în timpul plimbărilor sau atunci când îi instruia pe discipolii săi, rabinul Nachman depăna aceste povești minunate, în care regi și prinți, eroi și demoni se mișcau într-o transparență plină de culori, ca personajele mărețe dintr-un vitraliu, surprinse mișcându-se și vorbind. Fiecare povestire este un labirint complicat; cititorul urmează șapte cărări diferite și se trezește apoi dintr-odată, uluit și triumfător, la fireasca lor intersecție. Înțelesul este ascuns, totuși strălucitor de limpede, deoarece fiecare personaj din fiecare poveste este un simbol abstract ca un număr, iar la sfârșit simbolurile par să-și găsească în mod miraculos locul în formula simplă a unei teoreme. Este redată aici povestea Regelui (Dumnezeu) care își trimite fără să vrea fiica iubită (Shechina, Gloria Domnului) în lăcașul Celui Rău (Pământul). Apoi plânge pierderea ei, până când Prințul (Israel al lui Mesia) pleacă în căutarea acesteia. O găsește de două ori, dar dă greș de fiecare dată și nu reușește s-o elibereze din palatul Celui Rău din cauza propriei slăbiciuni; trebuie să aștepte de două ori în deșert (în Egipt și în Babilon).

PĂRTEA I

POVESTIRI HĀSIDICE DESPRE RĀBINUL
ISRĀEL, BĀĀL SHEM TOV
(MĀESTRUL NUMELUI CEL BUN)

Traducere din limba engleză de:
MONICA MEDELEANU

ÎNĂINTE DE A SE FI NĂSCUT

IATĂ POVESTEA DESPRE CUM ILIE A MERS LA DUMNEZEU
ȘI I-A CERUT SĂ-L FACĂ PE RABINUL ELIAZAR
TATĂL RABINULUI ISRAEL; ȘI DESPRE
MINUNATELE ÎNCERCĂRI ALE
RABINULUI ELIAZAR

Când Dumnezeu era pe cale să-l creeze pe Adam, mai multe suflete, știind că toate sufletele care trăiau atunci în Rai sunt părtașe la păcatul lui Adam, cel ce avea să fie creat, au fugit într-un loc îndepărtat din afara hotarelor cerului și s-au ascuns într-un colț de haos. Au așteptat acolo până când s-a săvârșit primul păcat.

Numai acea ceată de suflete ascunse a scăpat de atingerea rea a păcatului lui Adam. Acestea sunt sufletele nevinovate.

Când Vrăjmașul capătă putere pe pământ și întinde munți de nori negri între pământul omului și țaria cerului, când oamenii se înrăiesc și își pierd chipul dumnezeiesc, atunci Atotputernicul urcă în cel mai înalt dintre tărâmurile Sale și scoate la iveală un suflet nevinovat. Îi spune sufletului nevinovat: „Coboară și curăță pământul”.

Așa au fost sufletul lui Avraam, al lui Isaac și al lui Iacov; așa a fost sufletul lui Noe; așa au fost sufletele marilor profeți, ale marilor scribi și ale marilor rabini. Sufletul lui Mesia este prinț în această ceată de suflete nevinovate și, când va sosi vremea Mântuirii, Mesia însuși va coborî din înălțimea cerurilor. Atunci Vrăjmașul va dispărea pe vecie.

Sufletul rabinului Israel, Baal Shem Tov, a făcut parte din acea ceată de suflete nevinovate [care au fugit] din Eden [de teama] păcatului. Și așa a ajuns să se nască pe pământ.

Într-un cătun din ținutul Moldovei trăia cucernicul rabin Eliazar. Soția sa era o femeie virtuoasă, fiica unui iudeu pios din orașul Okup.

Tătarii au atacat văile Moldovei, au jefuit sătenii, au ucis mulți iudei și i-au lua pe alții în robie. Rabinul Eliazar a fost unul dintre cei luați atunci captivi.

Soția sa a zis: „Voi aștepta întoarcerea lui până când îmi va veni sfârșitul și, dacă nu se întoarce la mine pe lumea aceasta, îl voi întâlni pe lumea cealaltă”.

În cer, Ilie s-a dus la Dumnezeu și I-a zis: „Vezi cum suferă iudeii. Este vremea să trimitem un suflet nevinovat pe pământ, ca să îndulcească viețile iudeilor”.

Dumnezeu a zis: „Nu încă”.

Timp de multe săptămâni, Eliazar a călătorit cu barbarii. Pe drum, a fost silit să care poveri grele. Pe mare, a fost legat în lanțuri de o ramă și pus să vâslească la galere.

În cele din urmă, ajungând pe un țărm ciudat, tătarii l-au dus pe iudeu în oraș și l-au vândut în piață ca rob.

A fost cumpărat de marele vizir al regelui, care și-a dat seama curând că robul, deși de un neam necunoscut lui, era un om de o istețime neobișnuită.

Rabinul Eliazar ținea socoteala zilelor. Când a sosit Sabatul, și-a rugat stăpânul să-i îngăduie să se odihnească în ziua aceea. Vizirul l-a lăsat, iar rabinul Eliazar nu a muncit de Sabat.

Singura datorie a rabinului Eliazar ca rob era să vegheze ceasul când stăpânul său, vizirul, se întorcea de la întrevederea sa cu regele; apoi, rabinul Eliazar trebuia să spele picioarele marelui vizir.

Astfel, robul avea mult timp liber. Rabinul Eliazar știa pe de rost Psalmii lui David și își petrecea zilele cântându-i.

Nu era fericit, căci se simțea singur și departe de poporul său, și se ruga la Dumnezeu să fie eliberat și să meargă acasă la nevasta lui și să trăiască printre alți iudei.

Până la urmă nu a mai putut să îndure viața la curte și s-a gândit să fugă. Într-o noapte s-a strecurat afară din pat și a luat-o pe coridoarele palatului, până când a ajuns la poartă. Acolo l-a văzut pe paznic dormind. Sabia lui scoasă din teacă, căzută din mână, zăcea la picioarele sale. Cheile îi erau legate la centură.

Rabinul Eliazar s-a uitat la sabie și a zis în gând: „Ca să iau cheile, trebuie să ridic sabia și să ucid omul”.

Prin urmare, [a ales] să se întoarcă și să rămână în captivitate.

După un an, regele a asediat un oraș vecin. Cetatea era puternică și a rezistat atacului. Atunci, regele nu a știut ce să facă; și-a întrebat sfetnicii dacă oastea sa trebuie să stea în continuare în bărci, pe râu, pierzându-și forțele în timp ce așteptau ca inamicul să slăbească sau dacă trebuie să-și riște toți oamenii într-un asalt asupra zidurilor.

Vizirul nu a știut ce sfat să dea și a căzut, așadar, în dizgrație. Când acesta s-a întors acasă, Eliazar a văzut că era tulburat. A început, ca în fiecare zi, să-i spele picioarele. Vizirul a suspinat și a zis: „De-ar fi fost și sarcina mea așa de ușoară”.

Apoi, cu inima împovărată, a stat de vorbă cu robul său și i-a povestit despre problema regelui.

Rabinul Eliazar a zis: „Poate că Dumnezeu îmi va arăta o cale să-l ajut pe rege. Să mă duci mâine la rege”.

În noaptea aceea, rabinul Eliazar s-a rugat la Dumnezeu și a avut un vis.

În vis a văzut zidurile orașului vecin și râul care curgea în fața lor. Pe malul râului a văzut o piatră mare, rotundă precum pământul. Piatra s-a mișcat și s-a rostogolit în apă. Pe locul unde fusese piatra a rămas o gaură.

Dimineața, Eliazar a zis: „Să mă ia regele pe corabia lui și îi voi arăta ce trebuie să facă”.

Vizirul i-a zis regelui despre cererea robului.

– Vine dintr-un ținut îndepărtat și este un om înțelept printre oamenii săi, a zis vizirul.

– Este vrăjitor? a întrebat regele.

– Se roagă mereu la Dumnezeuul lui.

– Să fie adus în fața mea, a zis regele.

Când a fost adus în fața regelui, Eliazar a spus:

– Este firesc să vă îndoiiți de înțelepciunea mea, căci sunt doar un rob necunoscut. Vă spun că oastea dușmană este puternică și vă va nimici oștirea, dacă atacați zidurile cetății. Dacă vreți să-mi puneți la încercare cuvintele, luați de pe corăbiile voastre bărbații care sunt condamnați la moarte, puneți-i în prima barcă și trimiteți-i să atace zidurile cetății.

Regele a făcut așa cum l-a sfătuit rabinul Eliazar. Au fost aleși numai condamnați la moarte și trimiși împotriva inamicului. Nici nu s-au apropiat bine de zid, că barca lor a fost copleșită de o ploaie de săgeți, sulite și pietre încinse în foc. Toți oamenii au fost uciși pe loc.

Regele a căzut pradă deznădejii și a strigat:

– Ce îmi rămâne de făcut?

– Așteaptă până diseară, a zis Eliazar.

Noaptea a condus vasul regelui pe întuneric peste apă într-un loc de la marginea râului, unde au găsit o piatră mare. Piatra aceea a fost dată deoparte și astfel s-a descoperit gura unui tunel. Rabinul Eliazar a luat o lumânare și s-a strecurat în tunel, iar în urma lui, unul câte unul, au venit oștenii. Încet și în liniște, au mers de-a lungul pasajului strâmt și întortocheat, care fusese cioplit în piatră și săpat în pământ. În cele din urmă au ajuns în interiorul zidurilor cetății. În felul acesta, o oaste mare a pătruns în oraș, a atacat dușmanii și i-a biruit.

După ce a pus stăpânire pe cetate, regele i-a spus rabinului Eliazar: „Ți-o voi da pe fica mea de soție și te voi face cel mai de seamă om din regat”.

L-a așezat pe Eliazar într-un palat și i-a trimis robi și bogății. Prințesa care i-a fost dată era frumoasă și tânără.

Dar rabinul și-a amintit că era căsătorit deja.

Într-o dimineață, pe când stătea la masă cu prințesa, aceasta l-a întrebat:

– De ce nu te porți cu mine așa cum se poartă un soț cu soția lui?

Atunci, Eliazar a spus:

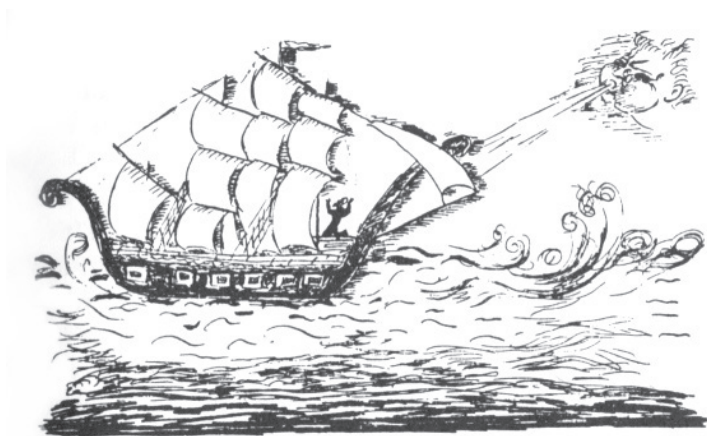
– Dacă îmi făgăduiești să nu-mi dezvălui taina, îți voi spune.

Ea i-a făgăduit să nu-l trădeze, după care el i-a zis că era iudeu și i-a povestit tot ce se abătuse asupra lui.

Fiindcă prințesa îl iubea pe rabinul Eliazar, a luat toate bijuteriile și tot aurul pe care îl avea și a încărcat un vas cu comorile ei. Apoi, i-a zis rabinului Eliazar: „Mergi pe vasul acesta și găsește-ți drumul spre casă”.

El s-a bucurat mult; zi și noapte înălța laude cerului.

Dar pe mare corăbiile regelui l-au ajuns din urmă. Rabinul Eliazar a strigat: „Luați comorile de la mine, toate bijuteriile și aurul. Lăsați-mă pe mine doar cu Dumnezeuul meu; el mă va îndruma spre casă”.

Chiar în clipa aceea, Dumnezeu se uita pe toată întinderea pământului, zicând: „Unde se află un bărbat și o femeie care sunt vrednici să aducă pe lume un suflet preacurat, sufletul rabinului Israel?”

Ilie I-a spus lui Dumnezeu: „Iată-l pe rabinul Eliazar, singur pe mare. El este vrednic să fie tatăl unui astfel de fiu. Într-un cătun din Moldova, soția lui l-a așteptat timp de șaptesprezece ani”.

Dumnezeu l-a chemat pe rabinul Israel și i l-a arătat pe tatăl său.

Rabinul Eliazar căuta drumul spre casă. Era despuiat și flămând. Ilie l-a întâmpinat pe o cărare dintr-o pădure și i-a zis: „Ți se va naște un fiu, care va fi o lumină pentru tot Israelul”.

Rabinul Eliazar și-a găsit soția în cetățuia Okup de la poalele munților. La nouă luni de la întoarcerea sa, femeia i-a născut un fiu, pe care l-au numit Israel.

Când fiul a fost tăiat împrejur, mama a murit.